

1 Displaying v rámci svatebního rituálu

Jedna z výzkumných otázek této práce dotazuje, *jaké vlivy se vpisují do očekávání queer osob od vlastního budoucího svatebního dne a jeho vybraných specifikací*. Protože není možné popsat vlivy vyčerpávajícím způsobem, soustředím se pouze na vybrané aspekty, které z jiné literatury jako vlivné vychází. Prvním z nich je koncept *displaying families* od Janeth Finch (2007).

Abychom navázali na teoretické shrnutí fenoménu tzv. displaying families z kapitol výše, shrnu jeho základní teze. S tímto pojmem přichází v sociologii poprvé autorka Finch (2007) a identifikuje jev zvaný displaying families, který lze označit za obzvláště patrný v ne-heterosexuálních partnerských a rodinných uspořádáních. (Almack, 2008; Finch, 2007; Mamali & Stevens, 2020) To proto, že se taková uspořádání svou podstatou vymykají představám o rodině tradiční a jsou proto jedinci z takových uspořádání nuceni výrazněji komunikovat, kdo rodinou je a kdo není.

Jak Finch (2007) tvrdí, je velmi důležité ostatním rodinné vztahy jako rodinné prezentovat, a to obzvláště v případě, kdy dochází k jejich znovu-uspořádání či proměnám. To označuje autorka za specifický rys současné společnosti, ve které jsou rodinné formy velmi diverzifikované a je proto potřeba neustále sjednávat a upevňovat rodinu o to více. (Finch, 2007) Displaying může probíhat formou činů a mohou jako displaying sloužit také artefakty, jako například fotografie. Vystavení či nevystavení fotografie s určitou osobou může být komunikací toho, zda je osoba přijímána jako rodina či ne. (Almack, 2008)

Svatební ceremonie je specifickým jevem a prostředím, ve kterém takový displaying může probíhat. Autoři Mamali & Stevens (2020), jejichž studii podrobněji rozebírám v předchozích kapitolách, zkoumají, jak displaying probíhá v kontextu svatebního rituálu. Protože lze svatební rituál a následný vstup do manželství považovat za proměnu rodiny, je možné očekávat, že vyvolá větší potřebu komunikovat rodinné vztahy. Kromě toho Mamali & Stevens (2020) studují, jak se takový displaying projevuje u homosexuálních párů. Protože i já studuji jedince, kteří se identifikují jako queer a nespádají proto do tradičních představ o těch, kteří do manželství vstupují, je možné u těchto jedinců očekávat o to větší potřebu aktivně sjednávat určité vztahy jako vztahy rodinné.

1.1 “Širší systémy významů” a jejich legitimační aspekt

Prvním z identifikovaných vlivů, které očekávání účasti formují, je něco, co

nazývám “legitimizačním aspektem tradic”.

Abychom uvedli tento aspekt do kontextu, zaměříme se nejprve na svatební ceremonii a její obecnější význam.

Z výpovědí účastnictva vyplývá, že svatební ceremonie je událostí takovou, kam jsou zváni *blízcí*, tedy jedinci z pokrevní či vybrané rodiny či z okruhů přátel. To je patrné z rozhovorů se všemi z účastnictva, kteří se opakovaně vyjadřují k tomu, že důležitou součástí svatby je účast rodiny, *blízkých* a přátel.

“Já ten [svatební] den chci mít prostě hezký pro sebe, a chci aby tam byli lidé, kteří jsou mně blízcí nebo [partnerce] blízcí. A chci, aby my obě dvě jsme ten den prostě prožily tak, jak obě chceme s lidmi, které tam chceme mít.” (Beren, žena)

Ceylan na mnou položenou otázku, dle čeho by vybíral, kdo bude hostem svatby a kdo ne, odpovídá:

“Prostě podle toho, kdo mi je jakoby nejbližší.” (Ceylan, genderqueer)

Blízkost zúčastněných je zdůrazňována opakovaně. Je důležité zmínit, že všichni z účastnictva přiznávají, že ne všichni členové “rodiny” se mohou budoucí svatby účastnit z důvodů, jako je neexistující *blízkost* s těmito členy rodiny či jejich nepřijetí účastnictva.

Beren odpovídá na mnou položenou otázku:

“A jestli mohu ještě zpátky k tomu, proč uvažuješ nad těmi rodiči a jejich přítomností nebo nepřítomností [na vlastní budoucí svatbě]? Co je za tím?” (já, výzkumnice)

“No, my spolu obecně nemáme moc dobrý vztah. A to se netýká jenom toho, že jsem na holky, ale je to jako ve spoustě aspektů mého života.” (Beren, žena)

Ceylan vyjadřuje lítost nad tím, že se jeho někteří prarodiče nebudou pravděpodobně jeho budoucí svatby účastnit:

“A jsou takoví hodně hodně tradiční. Takže tam prostě nemají rádi ani Romy a vůbec jako menšiny nezvládají. Takže tam je to hodně problém...a já je mám docela jako rád. Prostě na mě byli vždycky hodní, tak je mi to trochu líto, že prostě je docela pravděpodobné, že se prostě jednou mé nějaké svatby nebudou účastnit.” (Ceylan, genderqueer)

Z výpovědí je patrné, že svatba je událostí, při které je účastnictvem důkladně řešena

otázka, kdo se jí může či naopak nemůže účastnit na základě *blízkosti* s těmito a přijetí jimi. Svatbu tedy lze považovat za potenciálně vhodné prostředí, kde prezentovat rodinné vztahy jako takové. Mamali & Stevens (2020) se vyjadřují v podobném duchu, kdy svatební ceremonii shledávají jako příležitost k “oslavování, děláním a prezentování” rodinných vztahů. (Mamali & Stevens, 2020: 988-999). Finch (2007) pak zdůrazňuje, rodinu je nutné prezentovat nejen okolí, ale také samotným členům rodiny, aby byla efektivně tvořena. Aby však byly sdělované významy oběma stranami, jež si vztahy jako rodinné prezentují, jako takové chápány, je nutné k tomu využít “širší systémy významů”. (Finch, 2007: 66-67)

Svatbu je tedy možné za *rodinnou* událost považovat, neboť účast *rodiny* na svatbě je účastnictvem opakovaně vyzdvihována. Hosty svatby jsou ale také přátelé a ostatní, kteří do pokrevní rodiny spadat nemusejí. V obou případech se však jedná o takové osoby, které jsou párům *blízké*. Těmto zúčastněným *bízkým* mají skrze budoucí svatební ceremonii být prezentovány určité významy. Aby však, jak Finch (2007) zdůrazňuje, takové významy byly správně pochopeny, je nutné je prezentovat tak, aby jim ti, kterým jsou prezentovány, “správně” porozuměli.

Jak Mamali & Stevens (2020) zjišťují, jimi studované homosexuální páry mají tendenci replikovat “tradiční” prvky svatební ceremonie, které jsou mnohdy zakotvené v heteronormativních představách, aby byla svatba hosty ceremonie vnímána jako “opravdová”. (Mamali & Stevens, 2020: 994-995) Podobné pozorují ve výpovědích účastnictva, které v některých případech ani neuvažuje o “netradičním” pojetí některých heteronormativně zakotvených praktik, přestože se při uvažování nad binárním rozdělením rolí v rámci těchto praktik opakovaně zamýšlí, jak by vlastně takovou situaci replikovalo s ohledem na vlastní partnerské uspořádání. (pozn.: Slova jako “tradice” či “tradiční” jsou v uvozovkách, neboť součástí jiné kapitoly práce je také reflexe těchto tradic a do jaké míry jsou smyšlené či opravdové, tedy zda sahají do minulosti či jsou pouze za tradice považovány i přes jejich krátkodobost.)

Beren na otázku, zda je pro ní důležité mít či nemít “tradiční” svatbu odpovídá:

“Asi pro mě není důležité ani jedno. Možná bych inklinovala k té tradiční, jako že bych si musela tetovat snubní prstýnky prostě tam u oltáře, to mi přijde úplně debilní prostě, to nemůžu jako. Vždy, když vidím nějaký takový nový mileniálský trend, tak u toho úplně jako umírám, no. Takže spíš jako tradiční. Protože mi vlastně přijde, že tam je něco jako na sílu nebo tam něco přebývá, ale to možná je tím, jak to jakoby hodně děláme a hodně prožíváme a hodně prostě jsme jenom v tomhle podání.” (Beren, žena)

Alex popisuje šaty, které na budoucí ceremonii chce mít na sobě:

“Bílá, nebo mně by se líbila taková jako krémová možná, ale jakoby tradiční šaty. Nic jako, že bysme chtěly mít černý šaty, tak takhle nad tím úplně jako nepřemýšlím.” (Alex, žena)

Významným momentem, který účastnictvo reflektuje, je čekání na partnera*ku u “oltáře” a naopak přícházení k “oltáři” za partnerem*kou, které považuje za důležitou součást svatební ceremonie. Tato “tradice” je z pohledu účastnictva binárně dělená, tedy muž zastává roli toho, který u “oltáře” očekává nevěstu, která za doprovodu otce či jiných rodinných členů přichází k muži k “oltáři”. (pozn.: Slovo “oltář” v uvozovkách, neboť musím ještě prozkoumat, zda má náboženskou konotaci/význam a jak případně nakládat s tím, že se vžilo jako vyjádření pro místo, kde si svatebčané říkají “ano” či předávají prsteny, čímž by se jeho původní význam změnil...) I přes přiznání, že tato tradice je genderovaná se do binarity rolí snaží účastnictvo vměstnat.

Alex popisuje, že chce zachovat ceremonii “tradiční”. Poté se však zaráží nad tím, že neví, jak s partnerkou naloží s binaritou rolí konkrétní svatební “tradice”:

“Alex: Já bych chtěla jako úplnou klasiku, jak se to dělá úplně obvykle. Že prostě přijdeš, někdo tě oddá, a pak si předáš prstýnek. Otázka, to ještě nevím, to ještě musíme vymyslet, kdo jakoby bude u toho otče a kdo půjde k tomu oltáři. Protože jakoby nemůžeme obě jít k tomu oltáři...” (Alex, žena)

Pak zmiňuje, že genderované “tradice” řeší “na random”. Neuvažuje však vůbec o variantě příchod k “oltáři” upravit dle vlastních potřeb, aby otázku genderovanosti nemusela s partnerkou řešit:

“Jako jestli by se mi líbilo já že bych byla tam nebo já že bych šla? Mně by se asi líbily obě varianty. Já jsem prostě jenom jako ráda...mně je úplně jedno na jaký straně budu. My jsme se o tom bavily i s jinýma věcmama, který bývají jakoby genderově rozdělený, třeba jako jaký příjmení si vezmem, tak mně je to vlastně poměrně šumák. My, tím že jsme obě hodně feminine, tak to nemáme úplně rozdělený, že by jeden byl ten chlap toho vztahu, nebo jedna byla mužnější nebo tak. My jsme prostě obě...Nemáme to rozdělený, že by jedna plnila spíš mužnější role nebo naopak. Máme to prostě tak na random, třeba jaký příjmení zní víc cool, takže jsme se rozhodli, že jakoby budeme mít její příjmení...” (Alex, žena)

Beren se nad úpravou této “tradiční” verze svatební ceremonie naopak zamýšlí, nakonec však také s partnerkou zůstávají u rozdělení rolí.

“A ty jsi říkala, že půjdeš k oltáři první a [partnerka] jde za tebou, tak jak jste došly k tomu rozhodnutí?” (já, výzkumnice)

“No, mmm, my jsme - tady u toho probíhala jako velká debata, protože jsme si říkaly, že obě dvě chceme vidět tu druhou přicházet. A pak už vlastně přišlo na to, jestli nepůjdeme tedy rovnou společně, protože já jsem nevěděla, kdo by mě k tomu oltáři odvedl. [Partnerka] taky s tím byla taková nalomená, takže jsme si vlastně říkaly, že je logické abychom tam šly prostě společně. Jenom mně tam zase chybí ten moment, že se poprvé uvidíme až tady u toho průchodu tou uličkou, zase žádná z nás nebude mít ten svůj jako dedikovaný moment vlastně na té svatbě... Takže já jsem v tom vztahu jako dominantnější, takže se určilo, že prostě já tam budu jakoby zastávat tu mužskou pozici - který už tam stojí a čeká, tak to budu já asi... Vydobila jsem si, že já se chci koukat na [partnerku], jak jde.”
(Beren, žena)

Beren dokonce explicitně zmiňuje, že z důvodu vlastní dominance ve vztahu bude při této “tradicí” zastávat “mužskou” roli.

Z analýzy vyplývá, že “tradiční” aspekty svatby jsou něčím, k čemu se vztahují i ti, kteří třeba do “tradičních” představ o tom, jak má vypadat pár, který absolvuje svatební rituál, nespádají. Argumentem Almack (2008), která zkoumá displaying u lesbických párů, i Mamali & Stevens (2020), kteří zkoumají homosexuální páry a *displaying* jako součást svatebního rituálu je, že takové páry, které do “tradičních” představ o tom, jak má takový pár vypadat, nespádají, jsou nuceni intenzivněji určité významy prezentovat. V této kapitole se tedy obracím ke konceptu *displaying families* od Janeth Finch (2007) a využívám jej, stejně jako Mamali & Stevens (2020) ve své studii, k popisu prezentace významů, které úzce s tvořením rodiny souvisí, přestože možná ne na první pohled. Svatební ceremonie je, jak z úvodu této kapitoly vyplývá, událostí, která by nebyla sama sebou, neúčastnila-li by se jí rodina a také “blízcí” výzkumného partnerstva. Je tedy prezentace významů skrze tuto ceremonii něčím, co se děje uvnitř rodinných kruhů, ať už pokrevních či vybraných. Nejedná se tedy možná o prezentaci rodinných vztahů okolí, nýbrž výhradně o prezentaci významů rodině a “blízkým” takovým způsobem, aby je rodina jako takové přijímala.

Tato bakalářská práce se věnuje očekávání queer osob od budoucího svatebního rituálu. I v těchto očekáváních, které mohou být neposkrvněny praktickými otázkami realizace, se však objevují limitace, kterým queer páry čelí. V této kapitole identifikuji jeden z těchto zádrhelů, a to fakt, že jedinci o budoucí svatbě jsou z důvodu vymykání se “tradiční” představě o partnerství, tedy partnerství muže a ženy, nuceni se vměstňávat do binárně rozdělených rolí v rámci těchto “tradicí”, aby jejich budoucí ceremonie byla jako taková vnímána. Je však nutné dodat, že tento fakt může mít také jiná vysvětlení. Příkladně by

mohla potřeba dodržet binaritu, které se páry podstatou svého vztahu vymykají, způsobena dlouholetým vštěpováním a velmi jednobarevnou reprezentací svatebních rituálů příkladně v médiích, ve filmu či obecněji v kulturním kontextu České republiky. Je však zajímavým kontrastem, že páry, které se heteronormativním představám vymykají podstatou vlastního partnerského vztahu, v němž jsou, se chystají na budoucí svatbě replikovat heteronormativní rituální praktiky, přestože mnohdy netuší, jak s nimi naložit. Protože jsou mnou dotazováni pouze očekávání do budoucna, mnoho z mého účasti nemá jasnou představu o budoucí svatbě. O to se mi zdá důraznější mé zjištění, neboť se jedná o většinově nepřipravené odpovědi a spontánní odpovědi, které neprošly konzultací s partnerem*rkou dotazovaných a jsou dle mého názoru o to silněji ovlivněny zdánlivě neviditelnými společenskými vlivy.

Seznam literatury

Almack, K. (2008). Display Work: Lesbian Parent Couples and their Families of Origin Negotiating New Kin Relationships. *Sociology*, 42(6), 1183-1199. <https://doi.org/10.1177/0038038508096940>. (Accessed 15 January 2025)

Finch, J. (2007). Displaying Families. *Sociology*, 41(1), 65-81. <https://doi.org/10.1177/0038038507072284> (Accessed: 1 December 2024).

Mamali, E., & Stevens, L. (2020). When Same-Sex Couples Say 'I Do': Display Work and the (Re)Production of the Wedding Rite. *Sociology*, 54(5), 987-1003. <https://doi.org/10.1177/0038038520922523>. (Accessed: 15 January 2025)

pozn.: Bakalářskou práci odevzdávám až v druhém červencovém termínu, není tedy blízko k dokončení. V této analýze pracuji pouze se třemi přepsanými rozhovory, ačkoliv uskutečněných jich mám více. To je rozhodně limitací, neboť je otázkou, k jakým závěrům mohu se třemi rozhovory docházet...Identifikovaný jev (viz. níže) ale pozoruji i v dalších rozhovorech, které však nejsou zatím černé na bílém.